

Sygn. akt V KZ 56/22

POSTANOWIENIE

Dnia 3 listopada 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Igor Zgoliński (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Zbigniew Kapiński

SSN Adam Roch

Protokolant Agnieszka Murzynowska

przy udziale Prokuratora Prokuratury Krajowej Józefa Gemry

na posiedzeniu w Izbie Karnej

po rozpoznaniu w dniu 3 listopada 2022 r.

sprawy **W. K.**,

oskarżonego o czyn z art. 197 § 1 i 3 k.k. pkt 1,2,3 i in.

z powodu zażaleń wniesionych przez oskarżonego i obrońcę

na postanowienie Sądu Najwyższego

z dnia 5 października 2022 r., sygn. akt V KZ 53/22,

o zastosowaniu środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania

na podstawie art. 437 § 1 k.p.k. i art. 426 § 2 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k.

postanowił

utrzymać w mocy zaskarżone postanowienie.

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Najwyższy zastosował ponownie środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania wobec oskarżonego W. K. na okres 3 miesięcy, tj. do dnia 3 stycznia 2023 r. Uprzednio (pkt 1 sentencji) uchylił natomiast postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 września 2022 r., sygn. V KK 199/21, w którym zastosowano tenże środek zapobiegawczy na okres 3 miesięcy, tj. do dnia 11 grudnia 2022 r. Powodem uchylenia tej decyzji procesowej

było stwierdzenie z urzędu zaistnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej (z powołaniem na art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.).

Na powyższe postanowienie zażalenie złożył obrońca oskarżonego, zaskarżając to rozstrzygnięcie:

1. w zakresie pkt 1 w części dotyczącej podstawy prawnej uchylenia postanowienia z dnia 13 września 2022 r., zarzucając naruszenie art. 249 § 5 k.p.k. i brak przyjęcia jako podstawy uchylenia zaskarżonego postanowienia faktu pozbawienia oskarżonego prawa do obrony poprzez brak zawiadomienia obrońcy o posiedzeniu w przedmiocie zastosowania tymczasowego aresztowania i uniemożliwienia wypowiedzenia się w tej kwestii;
2. w całości w zakresie pkt 2, tj. zastosowania tymczasowego aresztowania, zarzucając obrazę art. 257 § 1 k.p.k. poprzez błędne uznanie, że dla zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania konieczne było zastosowanie najsurowszego środka zapobiegawczego.

Podnosząc powyższe zarzuty obrońca oskarżonego wniósł o:

1. zmianę zaskarżonego postanowienia w pkt 1 poprzez przyjęcie, że postanowienie z dnia 13 września 2022 r. należało uchylić z powodu uchybienia wynikającego z treści art. 249 § 5 zdanie ostatnie k.p.k.;
2. uchylenie pkt 2 zaskarżonego postanowienia, ewentualnie jego zmianę poprzez zastosowanie nieizolacyjnego środka zapobiegawczego w postaci dozoru Policji.

Oskarżony W. K. złożył pismo zatytułowane „wniosek”, które zgodnie z treścią art. 118 § 1 k.p.k. potraktowane zostało jako środek odwoławczy na zastosowanie tymczasowego aresztowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zażalenia na uwzględnienie nie zasługiwały. W pierwszej kolejności rozważyć jednakże należało zagadnienie dopuszczalności zaskarżenia decyzji o zastosowaniu tymczasowego aresztowania w konfiguracji procesowej, z jaką mamy do czynienia w niniejszej sprawie, albowiem Sąd Najwyższy, działając jako sąd odwoławczy w ramach zaskarżenia poziomego postanowienia o zastosowaniu tymczasowego aresztowania (a więc w trybie art. 538 § 2 k.p.k.), uchylił w całości to

postanowienie, a następnie sam zastosował ten sam środek (bez powołania na w/w przepis), dodatkowo od innej daty, niż wynikająca z pierwotnego postanowienia. Podstawa do dalszego procedowania wynika jednakże z art. 426 § 2 w zw. z art. 518 k.p.k., albowiem sformułowanie „zastosowanie tymczasowego aresztowania” należy interpretować w formule rozszerzającej, a więc także jako dotyczące każdego kolejnego zastosowania środka zapobiegawczego, jak to miało miejsce w tym przypadku.

W odniesieniu do zażalenia obrońcy oskarżonego zwrócić należy uwagę, że zgodnie z treścią art. 426 § 2 k.p.k. a także art. 538 § 2 zd. 2 k.p.k. środek odwoławczy przysługuje na wydane po rozpoznaniu środka odwoławczego postanowienie Sądu Najwyższego o zastosowaniu tymczasowego aresztowania. Brzmienie przepisu wyklucza rozszerzenie zaskarżalności na innego rodzaju rozstrzygnięcia, co odnieść należy do orzeczenia kasatoryjnego zawartego w pkt 1 zaskarżonego postanowienia. Sam kierunek tej części zaskarżenia również pozostawał niezgodny z tzw. interesem oskarżonego, albowiem obrońca co do zasady kwestionował orzeczenie w części korzystnej dla oskarżonego, tj. uchylającej stosowany środek zapobiegawczy. Niemniej jednak, w nawiązaniu do podważanej przez obrońcę oskarżonego podstawy uchylenia postanowienia o zastosowaniu tymczasowego aresztowania z dnia 13 września 2022 r. zauważyć wypada, że żadna z podstaw uchylenia orzeczenia (zarówno przyjęta w zaskarżonym postanowieniu, jak i oczekiwana przez obrońcę) nie była prawidłowa. Sąd Najwyższy, powołując się na uchwałę z dnia 23 stycznia 2020r. o sygn. akt BSA I-4110-1/20 (OSNKW 2020, z. 2, poz. 70) bezkrytycznie przyjął wyrażone tam wówczas stanowisko (między innymi przez członków składu orzekającego, który wydał zaskarżone postanowienie), które stanowiło próbę wykreowania nowego, bo niespotykanego wcześniej, mechanizmu procesowego, służącego de facto deprecjacji kontestowanego stanu prawnego o charakterze ustrojowym. Tego typu postępowanie, to jest instrumentalne wykorzystanie prawa procesowego do oczekiwanych zmian ustrojowych, *nota bene* bez jakiegokolwiek umocowania w tzw. prawie pozytywnym, następczo prowadziło do incydentalnych zaburzeń systemu prawnego, czego egzemplifikacją jest m. in. zaskarżone postanowienie. Dodać również trzeba, jedynie już skrótowo, że Sąd Najwyższy wydając zaskarżone

postanowienie przemilczał fakt, iż Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 20 kwietnia 2020r. w sprawie U 2/20 stwierdził, że przedmiotowa uchwała Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. uznana została za niezgodną z:

a) art. 179, art. 144 ust. 3 pkt 17, art. 183 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 8 ust. 1, art. 7 i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

b) art. 2 i art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/30, z późn. zm.),

c) art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.); OTK-A 2020, poz. 61 (Dz.U. z 2020 r., poz. 376).

Uchwała Sądu Najwyższego na skutek wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2020 r., sygn. akt U 2/20 przestała zatem obowiązywać. Pogląd ten jest ugruntowany w orzecznictwie m. in. Sądu Najwyższego (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 września 2021 r., sygn. akt IV KZ 37/21 oraz z dnia 3 listopada 2021 r., sygn. IV KO 86/21, gdzie wniosek ten wyprowadzono zresztą w oparciu o odmienne ścieżki argumentacyjne). Podkreślić trzeba przy tym, że obowiązujący w polskim prawie przepis art. 190 ust. 1 Konstytucji RP stanowi, iż orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne. Przyjmuje się, że żaden organ nie posiada uprawnień do weryfikacji oraz nierespektowania orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego. Co więcej, norma określona w art. 190 ust. 1 Konstytucji RP jest normą samowystarczalną, która implikuje obowiązek uwzględnienia z urzędu treści orzeczenia w toku rozpoznawania sprawy (czego Sąd Najwyższy w zaskarżonym postanowieniu zaniechał), a nadto obowiązek respektowania i wdrażania orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego przez wszystkich adresatów (por. B. Naleziński, Komentarz do art. 190 Konstytucji RP [w:] P. Tuleja, (red.), Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, Warszawa 2021, LEX, A. Mączyński, J. Podkowik, Komentarz do art. 190 Konstytucji RP [w:] L. Safjan, L. Bosek (red.), Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, Warszawa 2016, Legalis, B. Banaszak, Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz do art. 190, Warszawa 2012, Legalis, a nadto np. wyrok TK z dnia 20 maja 2003r., SK 10/02,

OTK-A 2003/5/41, wyrok TK z dnia 11 sierpnia 2016r., K 39/16, OTK-A 2016/71, uchwała SN z dnia 23 stycznia 2001r., III ZP 30/00, OSNP 2001/23/685, uchwała składu 7 sędziów NSA z dnia 7 grudnia 2009 r., I OPS 9/09, ONSAiWSA 2010, Nr 2, poz. 16; wyrok SN z 22 sierpnia 2018r., III PK 71/17, LEX nr 2539181, wyroki NSA z dnia 22 lutego 2008 r., II OSK 1004/06, Legalis; z dnia 16 lutego 2010 r., I FSK 2075/08, Legalis; z dnia 23 września 2014 r., II FSK 2328/12, Legalis, wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 19 czerwca 2018r., II SA/Wr 801/17, LEX nr 2569546).

Na marginesie już dodać można, że zapatrywania powyższego nie zmieniają, jako obowiązujące jedynie inter partes, argumenty przeciwne, wyrażone np. w wyroku ETPCz Reczkowicz przeciwko Polsce, skarga nr 43447/19. Natomiast Trybunał Sprawiedliwości UE, choćby w ostatnich wyrokach z dnia 13 października 2022r. (sprawy o sygnaturach C-355/21 oraz C-698/20), lecz przecież już i wcześniej, zbieżnie w zasadzie stwierdził m. in., że Sąd Najwyższy należy do struktury polskiego sądownictwa, a zatem wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest złożony przez sąd krajowy i należy domniemywać, że spełnia wymogi, jakie stawia się „zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału przy ustalaniu, czy dany organ występujący z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym ma charakter «sądu» w rozumieniu art. 267 TFUE” i to „niezależnie od tego, w jakim konkretnie składzie sędziowskim orzeka”.

Innymi słowy, nie ma żadnych podstaw do proceduralnej negacji statusu sędziego oraz jego kompetencji orzeczniczych z przyczyn podniesionych w uzasadnieniu uchwały połączonych Izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. (BSA I-4110-1/2020), a w konsekwencji dopatrywania się bezwzględnej przyczyny odwoławczej w sytuacji, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018r., poz. 3).

Chybione były też zapatrywania obrońcy oskarżonego o zmateralizowaniu się w niniejszej sprawie innej podstawy uchylenia postanowienia z dnia 13 września 2022 r., które miało zapaść z obrazą art. 249 § 5 k.p.k. Po pierwsze, już z samych tylko przyczyn formalnych, gdyż tego rodzaju uchybienie nie zostało podniesione

w zażaleniu na powyższe orzeczenie. Jego charakter nie obligował natomiast Sądu Najwyższego do podejmowania działań kontrolnych, wykraczających poza granice zaskarżenia i podniesione zarzuty. Po drugie, co bardziej istotne, w przedmiocie pierwszego zastosowania tymczasowego aresztowania wobec oskarżonego Sąd Najwyższy orzekał na rozprawie kasacyjnej, która odbyła się w dniu 13 września 2022r. Uczestniczyli w niej przedstawiciele procesowi stron, a oskarżony został prawidłowo zawiadomiony o czasie i miejscu rozprawy (k. 107). obrońca oskarżonego, podmiot wszakże „profesjonalny”, powinien mieć świadomość tego, że Sąd Najwyższy, uchylając zaskarżone kasacją orzeczenie, posiada kompetencje do stosowania środków zapobiegawczych, w tym także tymczasowego aresztowania (co wprost wynika z art. 538 § 2 k.p.k.). W tym stanie rzeczy niezasadnie twierdzi obrońca, że jego niestawiennictwo po przerwie na naradę miałoby stanowić przeszkodę w orzekaniu w kwestii środków zapobiegawczych, z uwagi na brak gwarancji, o której mowa w art. 249 § 5 k.p.k. Warunki mające zapewnić stronom realizację uregulowanych w tym przepisie uprawnień zostały w tym wypadku zachowane w pełnym stopniu, poprzez zawiadomienie o rozprawie kasacyjnej. obrońca jednak z własnej woli oddalił się z tej rozprawy, nie czekając na jej zakończenie.

Zaskarżone postanowienie w zakresie konieczności właściwego zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania odwoławczego poprzez stosowanie izolacyjnego środka zapobiegawczego wobec oskarżonego W. K. było prawidłowe. Sąd Najwyższy wykazał, jakkolwiek niezmiernie lakonicznie, to jednak dostatecznie, podstawy faktyczne i prawne, determinujące uznanie, że tylko ten środek w niezbędnym stopniu zagwarantuje sprawny przebieg tegoż postępowania (art. 257 § 1 k.p.k.). Powołując się na ocenę materiału dowodowego przeprowadzoną przez sąd meriti oraz brak jej merytorycznego kwestionowania w wyroku kasatoryjnym, zasadnie przyjął, że aktualna pozostaje przesłanka dowodowa stosowania środków zapobiegawczych określona w art. 249 § 1 k.p.k., która wyraża się w wysokim prawdopodobieństwie dopuszczenia się przez oskarżonego zarzucanych mu czynów. Oskarżonemu W. K. za przypisane czyny została nieprawomocnie wymierzona kara łączna 15 lat pozbawienia wolności. Tak ukształtowane orzeczenie o karze niewątpliwie materializuje przesłankę szczególną

z art. 258 § 2 k.p.k., dowodzącą w okolicznościach niniejszej sprawy potrzebę zastosowania przedmiotowego środka zapobiegawczego, a to w ramach realizacji procesowego celu określonego w art. 249 *in princ.* k.p.k. W świetle powyższego nie zachodziły podstawy uchylenia tymczasowego aresztowania, czego domagali się skarżący, ani też zmiany zaskarżonego postanowienia poprzez zastosowanie łagodniejszego środka izolacyjnego. Takie postąpienie procesowe nie dawałoby niezbędnej gwarancji prawidłowego zakończenia procesu, którą stanowić może tylko izolacja oskarżonego.

Nie zachodziła natomiast możliwość sanowania innego, istotnego, mankamentu zaskarżonego orzeczenia, związanego z terminem stosowania tymczasowego aresztowania. Na przeszkodzie stał tu przede wszystkim kierunek złożonych środków odwoławczych oraz ich zakres. Trzeba jednak zwrócić uwagę, że stosując pierwotnie środek zapobiegawczy postaci tymczasowego aresztowania Sąd Najwyższy wskazał jako datę początkową 13 września 2022r. Decyzja ta została jednak uchylona w całości treścią zaskarżonego postanowienia. Sąd Najwyższy, stosując po raz wtóry tymczasowe aresztowanie, jako datę początkową przyjął 5 października 2022r. (in extenso: na okres 3 miesięcy, tj. do dnia 3 stycznia 2023r. godz. 10:00) co niestety skutkuje obecnie tym, że pomiędzy w/w datami (tj. 13.09.2022r. a 04.10.2022r.) nie ma podstawy prawnej pozbawienia wolności oskarżonego.

Mając na uwadze powyższe okoliczności Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji postanowienia.

[as]